

POSTANOWIENIE

26 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Adam Doliwa

na posiedzeniu niejawnym 26 marca 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Ł. G. i A. G.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie ewentualnie o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 30 września 2022 r., I ACa 625/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz Ł. G. i A. G. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia pozwanemu do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 30 września 2022 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z 7 lutego 2022 r. w sprawie z powództwa Ł. G. i A. G. przeciwko Bank spółce akcyjnej w W. o zapłatę i ustalenie, ewentualnie o zapłatę, oddalił apelację pozwanego (pkt I) i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt II).

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiodła strona pozwana, zaskarżając go w całości i wskazując na naruszenie; art. 327¹ § 1 pkt 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 w zw. z 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c., art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c., art 189 k.p.c. w zw. z art. 58 § 2 k.c., art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (dalej „Prawo bankowe”) w zw. 65 § 1 i § 2 w zw. z art. 353¹ w zw. z art. 385¹ § 1 w zw. z art. 58 § 1 k.c., art 358¹ § 2 k.c., art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385² k.c., art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385² k.c. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. art. 69 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 Prawo bankowe, art. 69 ust. 1 Prawo bankowe w zw. z art. 385¹ § 2 i art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 69 ust. 3 Prawo bankowe, art. 354 § 1 k.c. oraz art. 453 zdanie pierwsze k.c., art. 481 § 1 w zw. z art. 455 w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., art. 496 w zw. z art. 497 k.c.

Pozwana wskazała, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) sprowadzające się do następujących pytań:

I. Czy klauzule przeliczeniowe (wymiany waluty obcej na walutę polską) w umowie kredytu wyrażonego w walucie obcej określają „świadczenia główne” stron tej umowy w rozumieniu przepisu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c., czy spełniają jedynie funkcję pomocniczą dla wykonania świadczeń, i czy w tym drugim przypadku, ich eliminacja z treści umowy jako postanowień niedozwolonych jest równoznaczna z pozbawieniem umowy jej elementów przedmiotowo istotnych (*essentialia negotii*) prowadzącym do nieważności umowy?;

II. Czy postanowienia umowy kredytu walutowego w CHF, określające zasady przeliczeń walutowych (tzw. klauzule przeliczeniowe), na gruncie tego rodzaju umowy, której kwota oddana do dyspozycji kredytobiorców została określona w walucie CHF, są tożsame bądź mogą być w sposób prawidłowy utożsamiane z waloryzacją, o której mowa w art. 358¹ § 2 k.c.?

III. Od jakiego dnia należy naliczać odsetki ustawowe za opóźnienie od kwot zasądzonych na rzecz kredytobiorcy - konsumenta w ramach zwrotu nienależnego świadczenia, w przypadku ustalenia przez sąd, iż umowa nie może

być dalej wykonywana wobec usunięcia z umowy klauzul uznanych za abuzywne oraz decyzji konsumenta, co do braku woli uzupełnienia umowy?;

IV. Czy umowa kredytu jest rodzajem umowy wzajemnej, co do której uprawnione jest korzystanie z zarzutu zatrzymania przewidzianego w art. 497 k.c. w związku z art. 496 k.c.?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa i prawidłowej wykładni, jak również w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych. Nie jest to natomiast ogólnodostępny środek zaskarżenia orzeczeń, który umożliwia rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, uregulowana w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony tylko do zbadania przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. Zatem nie służy merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie wystąpienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący ma obowiązek wskazać i uzasadnić określoną przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. W ten sposób ustawodawca zmierzał do zagwarantowania,

że skarga kasacyjna jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń będzie pełnić przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie tych przesłanek do czterech ma zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione wyłącznie w tych

sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie będzie instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie. W związku

z tym, nie w każdej sprawie skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, w przeciwnym razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym regulacjom, sądem trzeciej instancji. Nie jest zaś rolą Sądu Najwyższego korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne musi być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd *meriti* ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie zostać przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02; z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Należy wskazać, że wskazane przez skarżącą zagadnienia były w ostatnim czasie przedmiotem wielu wypowiedzi Sądu Najwyższego oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, nie stanowią one zatem nowych zagadnień. Stanowczy sprzeciw budzi konstrukcja skargi ignorująca aktualne orzecznictwo, w szczególności liczne wypowiedzi Sądu Najwyższego z lat 2020-2022 odnoszące się do przedstawionych przez skarżącą zagadnień (zob. m.in. wyroki SN: z 21 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 45; z 26 maja 2022 r., II CSKP 19/22, OSNC-ZD 2022,

nr 4, poz. 47; z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 48; z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 50; z 1 czerwca 2022 r., II CSKP 364/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 51; z 30 czerwca 2022 r., II CSKP 656/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 52; z 28 września 2022 r., II CSKP 412/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 54).

W zakresie istotnej dla rozpoznawanej sprawy problematyki Sąd Najwyższy wypowiadał się już wielokrotnie i dokonał analizy art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 co do zastąpienia nieuczciwych postanowień umownych przepisami prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym. W tym zakresie Sąd Najwyższy wyjaśnił, że konsekwencją stwierdzenia, że dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest działająca *ex lege* sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (m.in. uchwały SN: z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, Nr 7-8, poz. 87; z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56; wyroki SN: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17).

Zasadne jest również odwołanie się do orzecznictwa TSUE, zgodnie z którym art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć z reguły skutek w postaci stworzenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku. TSUE wykluczył również, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach [wyrok TSUE z 26 marca 2019 r. w sprawie Abanca Corporación Bancaria SA przeciwko Albertowi Garcíi Salamance Santosowi (C-70/17) oraz Bankia SA przeciwko Alfonsowi Antoniowi Lau Mendozie i Verónice Yulianie Rodríguez Ramírez (C-179/17), pkt 54 wraz z powołanym orzecznictwem]. Powyższe oznacza, że nieuprawnione byłoby zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi. Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stałaby bowiem w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13 [wyrok TSUE z 21 grudnia 2016 r. w sprawie

Francisco Gutiérrez Naranjo przeciwko Cajasur Banco SAU (C-154/15), Ana María Palacios Martínez przeciwko Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (BBVA) (C-307/15), Banco Popular Español, SA przeciwko Emiliowi Irlesowi Lópezowi i Teresie Torres Andreu (C-308/15), pkt 61-62], ponieważ przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w sytuacji zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najpełniej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych.

Natomiast z wyroku TSUE z 8 września 2022 r. (C-80/21, C-81/21, C-82/21, Deutsche Bank Polska i Bank Millennium) wynika, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, zgodnie z którym sąd krajowy może stwierdzić nieuczciwy charakter nie całości warunku umowy zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, lecz jedynie elementów tego warunku, które nadają mu nieuczciwy charakter, w związku z czym warunek ten pozostaje, po usunięciu takich elementów, częściowo skuteczny, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku, który ma wpływ na jego istotę, czego zweryfikowanie należy do sądu odsyłającego (pkt 64). Odwołując się do swojego dotychczasowego dorobku orzeczniczego Trybunał podkreślił, że możliwość zastąpienia nieuczciwego postanowienia umownego przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym ma charakter wyjątkowy i jest ograniczona do przypadków, w których usunięcie nieuczciwego postanowienia umownego zobowiązywałoby sąd do unieważnienia umowy jako całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki tak, że ten ostatni zostałby tym ukarany (pkt 67, 71). W razie możliwości stwierdzenia nieważności sąd krajowy nie może zastąpić nieuczciwych warunków (klauzul abuzywnych) przepisem krajowym o charakterze dyspozytywnym (pkt 68) czy ogólnym (pkt 77), przy czym kluczowe znaczenie ma wola wyrażona przez konsumenta (pkt 74, 78). TSUE podkreślił również, że „z akt sprawy przedłożonych Trybunałowi nie wynika, aby istniały przepisy prawa polskiego o charakterze dyspozytywnym, mające zastąpić uchylone nieuczciwe warunki umowne”, jednocześnie wskazując na niedopuszczalność sądowej modyfikacji treści postanowienia nieuczciwego w

drodze wykładni sądowej (pkt 79-80). W takim przypadku sąd musi stwierdzić nieważność umowy, jeżeli konsument został poinformowany o skutkach takiego rozstrzygnięcia i wyraził na to zgodę, chyba że wywołałoby ono dla niego szczególnie negatywne skutki.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, według którego, jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, że strony pozostają związane pozostałą częścią umowy (zob. np. wyroki SN: z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22). Wskazać należy, że eliminacja klauzuli przeliczeniowej w umowie kredytu powoduje, że nie wiadomo, jaką kwotę powinien wypłacić bank, skoro w umowie kwota kredytu określona jest w walucie obcej, ale wypłata następuje w złotych, według kursu arbitralnie ustalanego przez bank. Powyższe oznacza, że brakuje niezbędnego elementu konstrukcyjnego stosunku prawnego i niemożliwe jest jego uzupełnienie, art. 385¹ § 2 k.c. wyłącza stosowanie art. 58 § 3 k.c., a nieuczciwe postanowienia indeksacyjne nie powinny być zastępowane innym mechanizmem przeliczeniowym opartym na przepisach Kodeksu cywilnego. Celem waloryzacji świadczenia uregulowanej w art. 358¹ k.c. jest przeciwdziałanie skutkom zmiany siły nabywczej pieniądza, nie zaś doprecyzowanie treści postanowień umownych stron (zob. np. wyroki SN: z 27 lutego 2019 r., II CSK 483/18 oraz z 16 lutego 2021 r., III CSKP 29/21).

Warto zaznaczyć, że wyeliminowanie z umowy łączącej strony postanowień abuzywnych wymaga dokonania oceny, czy umowa w pozostałym zakresie jest możliwa do utrzymania. Sąd *meriti* kwestię tę rozważył uznając, że obowiązywanie przedmiotowej umowy po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków jest niemożliwe.

W zakresie kwestii odsetek zasadne jest powołanie się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, że niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta *ex lege i ex tunc* (art. 385¹ § 1 k.c.). Konsument może udzielić następczej i

świadomej zgody na to postanowienie, a więc mocą swojego oświadczenia sprawić, że postanowienie to będzie wywoływało skutki prawne. Zatem działanie konsumenta jest konieczne dla utrzymania w mocy abuzywnego postanowienia, a nie dla pozbawienia go skuteczności. Eliminacja niedozwolonych postanowień umownych może w szczególnych sytuacjach prowadzić do skutku tożsamego z nieważnością umowy, co może mieć negatywne następstwa dla konsumenta (zob. wyrok SN z 28 października 2022 r., II CSKP 898/22).

Data wymagalności roszczenia konsumenta przeciwko przedsiębiorcy, w tym także roszczenia o zapłatę odsetek (art. 481 k.c.) nie jest uzależniona od złożenia wskazanego oświadczenia w trybie procesowym, tj. w toku postępowania sądowego. Nie sposób uznać, że niezłożenie przez konsumenta oświadczenia lub złożenie go w późniejszym terminie będzie mieć bezpośrednie przełożenie na termin wymagalności roszczenia odsetkowego. Powyższa kwestia w świetle skutecznego wezwania pozwanego do zapłaty i stanowiska powodów nie stanowi argumentu na poparcie tezy skarżącego. Co więcej, w dacie kierowania wezwania do zapłaty powodowie byli świadomi skutków płynących z nieważności umowy i godzili się na nie, a skarżący nie wskazał, aby zachodziła odmienna sytuacja.

Należy zatem uznać słuszność argumentacji przedstawionej przez Sąd Apelacyjny. Trafnie bowiem Sąd *meriti* wyjaśnił, że odpowiedź pozwanego z 26 listopada 2020 roku na wezwanie powodów do zapłaty, zawierające brak zgody na objęcie ich klauzulami abuzywnymi, wyznaczyła wymagalność dla roszczenia o odsetki.

Kwestie zaprezentowane przez skarżącego w ostatnim zagadnieniu prawnym zostały już wyjaśnione m.in. w wyroku SN z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, a także w postanowieniach SN: z 17 marca 2023 r., II CSKP 1486/22 i z 1 lutego 2023 r., I CSK 6309/22. Warto zwrócić uwagę, że jeżeli obie strony umowy są zobowiązane do wzajemnego spełnienia świadczeń pieniężnych, w Kodeksie cywilnym przewidziano dalej idącą niż prawo zatrzymania instytucję, a mianowicie potrącenie wzajemnych wierzytelności.

W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że zaprezentowane w skardze kasacyjnej problemy prawne zostały już dostatecznie wyjaśnione

w orzecznictwie. W związku z tym przedstawione w skardze kasacyjnej zagadnienia prawne nie mają waloru nowości i nie są zagadnieniami istotnymi, których wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju prawa.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy uznał, że nie ma innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w związku z § 2 pkt 7, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

[SOP]

[ms]